

MNIECĪBĀ - SIFIKĀCIJU UN KOOPERĀCIJU

tās top ar roku darbu, izejvielas mājražotāji izvēlas atbilstoši savam redzējumam, nevis iepērk par zemāko cenu. Līdz ar to mājražotāju preces nav tajā zemo cenu pārtikas preču segmentā, kuras ir plašāk pieprasītas mūsu valstī, ņemot vērā vidējos ienākumus. Turklāt, apgrozījumam pārsniedzot 50 tūkstošus eiro, tiek maksāts pievienotās vērtības nodoklis (PVN), kas sadārdzina pārdoto un to padara mazāk konkurētspējīgu, salīdzinot ar tiem pārtikas mājražotājiem, kas savu preci realizē tirdziņos un čekus neizsniedz. Līdz ar to pircēju loks ir mazāks, tas nozīmē, lai pārdotu preci, ir jātērē ceļam. Jo vairāk ir pieturas punktu, jo attiecīgi ilgāks darba laiks, un arī lielākas transporta izmaksas.”

Valts arī atzīmē, ka pievienotā vērtība piena produktiem nav tik augsta. Tam par iemeslu ir sadrumstalotā pārstrāde – dažādas preces, lielākas izmaksas uz vienu preces vienību. Taču, lai varētu konkurēt ar līdzīgiem produktiem, ir jāspecializējas noteiktu produktu virzienā, jāpaplašina mērķis, bet tas savukārt nozīmē ievērojamā investīcijas jaunās iekārtās. Paplašinot noieta tirgu, jāiekaro plaukta vieta veikalā, kas arī maksā gan naudu, gan laiku.

Izdevīgāk ir palikt ar esošām iekārtām, kuras vajadzības gadījumā atkal var iedarbināt, un arī apturēt. Tas, protams, nav “veselīgi” un ilgtspējīgi pārstrādei un regulārām preču piegādēm patērētājam, bet pašreiz tas ir optimāls saimnieciskais risinājums.

“Tagad jāpievēršas lopkopības attīstībai – tai jāvelta resursi, jo ir attīstības ierobežojumi, un viens no tiem ir cilvēkresurs, tā izmaksas un pieejamība. Līdz ar to var pārnest darba fokusu no pārstrādes uz šobrīd vēl perspektīvāko lopkopību – piena ražošanu,” secina Valts Grasbergs.

TRĪS BRĀĻU STĀSTS

Grasbergu saimniecības pamatā ir ne tikai vecāku ģimenes saimniecība, bet arī trīs dēlu izglītība – katram savā lauksaimniecības jomā. Saimniecības vadītājs Valts ir diplomēts lauksaimnieks, specializējoties augkopībā, brālis Andris atbilstoši savai izglītībai izveidoja uzņēmumu “Grasbergs Veterinārija”, viņš apkalpo gan “Zilūzus”, gan arī Valmieras no-

vada saimniecības. Vecākais brālis Jānis, kas ilgu laiku ir bijis “Zilūžu” līderis, ir specializējies lopkopībā. Jānis, tobrīd vēl gados jauns uzņēmējs, pirms 15 gadiem pārņēma pārdesmit govīs no vecākiem un attīstīja saimniecību desmitkārtīgi, līdz pat saimniecībai ar 600 govīm. Jānis, būdams arī vairāku sabiedrisko organizāciju līderis, ir izveidojis politisku karjeru un uzticējies saimniecības pārvaldības grožus jaunākajam brālim Valtam.

DIVERSFIKĀCIJA UN KOOPERĀCIJA

Ko nozīmē ģimenes saimniecība un kā šodien klājas moderniem lauksaimniekiem? Valts atzīst, ka lauksaimniecība ir augsta riska sfēra, ko pierāda jau trešais gads, kurā šī joma tiek pakļauta nepārvaramai varai, kas spiež lauksaimniekus ne tikai mainīt domāšanu, bet arī attieksmi un pārvērtēt savu nākotnes attīstības scenāriju.

KOOPERĀCIJA FAKTISKI VISĀ LAUKSAIMNIECĪBĀ IR DARBA EFEKTIVĪTES INSTRUMENTS, KAS NE TIKAI PALĪDZ UZTURĒT DARBAVIETAS LAUKOS, BET PAT TO APDZĪVOTĪBU

– Kāda ir situācija lauksaimniecībā?

– Kopumā situācija nav iepriecinoša, kaut arī tā ir atšķirīga, raugoties Latvijas reģionu griezumā. Lai arī Latvija ir maza valsts, tomēr vienā vietā nokrišņu daudzums sasniedzis, piemēram, tikai 40 milimetrus, kamēr citā – ap 200 milimetriem, kas radikāli maina situāciju. Kopumā pašlaik ir tālu no tā, lai varētu teikt, ka visā lauksaimniecībā kopumā situācija ir laba, jo zaudējumi ir gandrīz visām Latvijas lauksaimniecības lielākajām sfērām. Protams, kādā šīs neiegūtās ražas un līdz ar to arī ienākumu kritums būs lielāks, citās – mazāks. Tā kā 2025. gads nebūs pir-

mais, kurā lauksaimniekiem ir bijušas problēmas, tad situācija kopumā ir jāvērtē kā dramatiska ar visām no tā izrietošajām sekām. Proti, piena lopkopībā, visticamāk, mūs sagaida skarba ziema, jo nav savākts pietiekami daudz kvalitatīvas barības, ir saimniecības, kurās ziemas sezonai nepieciešamais skābsiens nav savākts, bet tām, kurām ir savākts, nav attiecīgas kvalitātes, kas nozīmē, ka šai barībai nāksies papildus jaukt klāt attiecīgu barības vielu kokteili, kas, protams, palielinās izmaksas. Pašlaik pēc Zemnieku saeimas datiem lauksaimnieku aptuveni aplēstie zaudējumi ir ap 90 milj. eiro, tomēr, visticamāk, šis skaitlis būs daudz lielāks.

– **Vai kataklizmas, kuras pēdējos gados nemitīgi trāpa lauksaimniekiem, nevar radīt situāciju, ka tieši tās saimniecības, kuras investējušas efektivitātē, varētu nonākt kraujas malā?**

– Nenoliedzami, ka nemitīgās pārmaiņas, kuru pirmsākumi meklējami vēl Covid-19 pandēmijas laikā, un papildu izaicinājumi, kurus tieši un netieši radīja karš Ukrainā, līdztekus ar sausumu vai tieši pretēji – lietavām, salnām, ir atstājušas pamatīgas pēdas lauksaimnieku izmaksās, peļņā un arī spējā sekmīgi kārtot savas parādsaistības. Lauksaimniecībā ir vairāk riska faktoru nekā varbūt citās nozarēs, piemēram, iesējot ziemājus rudenī, neviens nevar paredzēt, kāda būs ziema, kā iesētais pārziemos, nav prognozējams, kāda būs vasara – sausa vai slapja, līdz ar to nevar daudz maz ticami prognozēt, kāda būs raža un kādas būs tās cenas. Tāpat lauksaimnieki nevar ietekmēt minerālmēsļu, augu aizsardzības līdzekļu un degvielas cenas, bet ražas novākšanas brīdī augkopības produkcijas cenu krituma dēļ var būt situācija, kad ienākumi par vienu tonnu nesedz šīs tonnas ražošanas izmaksas. Tādi brīži, kad vairāki riski iestājas secīgi, nav bieža parādība, taču tiem, kuri, domājot par konkurētspēju nākotnē, daudz investējuši, iestājas ļoti nopietnas maksātspējas problēmas.

Latvijā līdz šim nav pieredzēta lielāku zemnieku saimniecību maksātspēja un tai sekojošā ūtrupe, taču 2025. gads ir nosacīti trešais, kurā ir kādas problēmas, un tā nav iepriecinoša aina. Vēl jo vairāk, ja šādā situācijā